

mély 2. objektum alján egy emberi koponya töredéke és egy emberi őrlőfog volt. A lelőhely a talált cserepek alapján őskori település.

D. SZABÓ LÁSZLÓ – M. NEPPER IBOLYA

134. Dédestapolcsány, Várerdő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) I

2004. július 19-én helyszíni szemlét, leletmentést végeztünk Dédestapolcsány és Mályinka községek határvonalában, ahol vasleleteket találtak.

Egy nagy halom közepét szétdúlt, kibontott állapotban találtuk, a föld tele volt kidobált mészkövekkel, cserepek nem látszóttak. A nagy halom mellett, annak tövében négy mészégető gödör helyét fotóztuk le. A közelben, a bükkerdőben még legalább négy, részben bolygatott, mészkőből rakott temetkezés nyomai, maradványai láthatók.

A terepbejáráson részt vett a Bükki Nemzeti Park Természetvédelmi őrkerület vezetője Barta Zsolt, önkéntes természetvédelmi őr Taricska Tibor, a Kohászati Múzeum igazgató-helyettese Porkoláb László és Balogh Marcell fotós.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA – PUSZTAI TAMÁS

135. Dióskál, Ungi-pusztá

(Zala megye) Á, Kk

2004. április 22-én és 28-án lakossági bejelentés alapján helyszíni szemlét végeztünk a dűlőben. A terület nagy kiterjedésű szántó. Az É-D-i irányú magas dombhát K-i, legmagasabb részén, valószínűleg a tavalay őszi mélyszántás során Árpád-kori, középkori település maradványait szántották szét. A területen nagy mennyiségű csontmaradvány és égetett téglák jelzik az egykori temető és valószínűleg templom helyét egy 37×23 m-es területen, a temetőn kívül pedig Árpád-kori és középkori kerámia gyűjthető. A felszínen tüzelésnyomok (kemencék?) maradványai is megfigyelhetők.

Megfigyeléseink szerint a település déli irányba egészen az erdősávig elhúzódik, ugyanis a szántásban egymástól szabálytalan távolságra, de egy vonalban égett szenes, paticosos, hamus foltokat lehetett megfigyelni, mely feltételezésünk szerint az egykori település utcáját, házsorát jelentheti. Az égett foltokban nagy mennyiségű Árpád-kori és késő középkori kerámia jelentkezett. A lelőhely egy kb. 500×100 m-es területet foglal el. Hasonló foltok figyelhetők meg a temetőtől É-ra eső területen is, bár nem olyan intenzitással, mint az a déli domboldalon megfigyelhető.

A lelőhely feltehetően a középkori Ung településsel azonosítható, bár ennek pontos megállapítása további kutatást igényel. A leletek a keszthelyi Balatoni Múzeumba kerültek.

Munkatársak: Belényessyné Sárosi Edit, Farkas Zsuzsanna, Lázár Gabriella, Maáczi Gabriella.

EGYHÁZI DÓRA

136. Doba, Somlóvár

(Veszprém megye) Kk

2004 augusztusában tovább folytattuk az alsóvár legkésőbbi udvarszintjének feltárását, ezenkívül újabb feltárásokat végezhetünk az úgynevezett kaszárnyaszárny belsejében, a korábbi kapubejáró környezetében. Mindenhol feltártuk az épület padlósíntjét, helyenként az egykori téglapadló, a válaszfalakban nyílt ajtó küszöbköve is előkerült. Megállapítottuk, hogy az úgynevezett kaszárnyaszárny valójában L alaprajzú volt, tehát az alsó várudvart D-ről is egy hasonló épület zárta le.

A kaszárnyaszárnyba belefoglalt – egyfajta pinceként tovább használt – épület belsejében eltávolítottuk a 16. század végi–17. század eleji feltöltést, és azonosítottuk a pince agyagpadlóját, melyet 15. század végi–16. századi kerámia kelezett. Az épület pincévé alakításakor a körítőfalat belülről köpenyezték, melyen jól megmaradtak a zsaluzatelemek lenyomatai, sőt egy-egy famaradvány is előkerült, ami arra mutat, hogy egyfajta burkolatként a zsaluzatot megtarthatták. Az agyagpadló alatt az épület korábbi járósíntje is előkerült, ennek teljes feltárása a következő idény feladata. Az épület ÉNy-i oldalán jó állapotban megtaláltuk a külső vakolatot, melybe kvádermintákat karcoltak.

Munkatárs: Tömör László építész.

LÁSZLÓ CSABA – FÜLÖP ANDRÁS

137. Dör, Döri-lap

(Győr-Moson-Sopron megye) Kú

2004. november 5-én egy csornai lakos Dör határában felszínen talált régészeti leletanyagot szolgáltatott be a Xantus János Múzeumba. A lelőhely a Bágyogszovátra vezető út melletti markáns kiemelkedésen található. A leletek zöme kora újkori (újkori) edénytöredék, emellett előkerült egy cserépbogrács peremtöredéke is.

TAKÁCS KÁROLY

138. Dunaföldvár határa

(Tolna megye) Ró? Kö

Alsó-Öreghegy, Diós: 2004. október 13-án helyszíni szemlét végeztem a földvári bencés apátságánál, mert bejelentés érkezett, miszerint a 2003-as mentő ásatás mellett fekvő szántóföldön falat és csontvázakat szántottak ki. A szántással két, egymással derékszögben találkozó fal helyét, törmelékkel visszatöltött alapárkát bolygatták meg, kb. 7, illetve 5 m hosszán. Ettől északra öt, szemmel láthatóan valamelyest egybe tartozó csontváz töredéket lehetett megfigyelni. Amint a 2003-as ásatás is igazolta, ezen a részen is számolhatunk falakkal, épületekkel; a vélhetőleg igen közel fekvő bencés apátsági templom temetője ide is kiterjedt.

Gyűrűs-völgy: Bejelentés érkezett a paksi múzeumhoz, hogy a Gyűrűs-völgy felső szakaszának nyugati oldalán, egy eső által kimosott mélyútban emberi csontok kerültek elő. 2004. szeptember 22-én helyszíni szem-

lét tartottam a Temető-hegy orra közelében fekvő lelőhelyen. A 1–1,5 m mélyen bevágódott mélyutat az eső helyenként 0,5 m mélyen kivájta. A vájat közepén kb. 10 m hosszan feküdtek eredeti helyzetükből kimozdított emberi csontok, nagyjából három sűrűsödésben. A víz erejére jellemző, hogy az út alsó, füves részére is vitt magával hosszú csontokat is. Az út nyomvonalában elszórtan kevés és apró, de jellegzetes 2–3. századi római kerámiát találtunk; a lelőhely talán egy római temetővel azonos.

K. NÉMETH ANDRÁS

139. Dunakeszi, Székes-dűlő (Pest megye) U, B, Sza

2004. május 25. és július 23. között megelőző és szondázó feltárást végeztünk a dűlőben a „D” területen. Több mint 6 hektáros területet kutattunk át. Az idei évben feltárt terület mintegy 100 m-rel fekszik északabbra az 1996-ban és 2000-ben feltárt területtől. A Dunától mintegy 500 m-re fekszik. A humuszréteg eltávolítása során a változóan homokos, agyagos altalajt rendkívül változatos mélységben (10–300 cm) értük el. Számos, a területet keletről határoló Óceánárok-patakkal és a Duna vonalával részben párhuzamos ÉÉK–NyÉNy-i irányú kiemelkedő dombhátaikat, illetve mélyedéseket figyeltünk meg. A terület nyugati részén húzódó, legmagasabb homokháton találtuk meg a régészeti objektumok túlnyomó részét.

A nagyobb homokhát északi részén egy cölöpszerkezetes ház három párhuzamos cölöplyuksorát figyeltük meg, ami egy *neolit kori* (dunántúli vonaldíszes kultúra) kisebb települési egységhez tartozhatott. Az erózió miatt nem tudtuk megfigyelni a házakat kísérő hosszanti gödröket, illetve sekélyebb objektumokat. Mindössze egy a ház közelében fekvő kora bronzkori gödörből került elő egy neolit kerámiatöredék.

Az előkerült, datálható objektumok többsége a *kora bronzkor* időszakára keltezhető. Többségük kerek, hengeres falú hulladék- és tárológödör volt, időnként nagy mennyiségű kerámiával és állatcsonttal. A gödrök kisebb csoportokat alkotnak. A talaj erősen erodálódott, a gödrök többségénél csak gödörájakat tudtunk kibontani, amelyek sokszor még így is jelentős mennyiségű kerámiaanyagot tartalmaztak.

Az előkerült füles korsók, amforák a Somogyvár-Vinkovci kultúra hatását mutatják, ugyanakkor más kerámiatípusok (díszített peremű tálak, T-profilú tálak, négy lábbon álló tálak, korsók, a vállon elhelyezett három függőleges borda) párhuzamait a harangedény Csepel-csoport, illetve a harangedény kultúra közép-európai területeinek úgynevezett kísérőkerámiájában találjuk meg. Ugyanakkor egyetlen objektumból sem került elő harangedény-töredék.

Feltűnően alacsony volt a kőeszközök száma, amit az magyarázhat, hogy a lelőhely messzebb fekszik a nyersanyaglelőhelyektől. Ugyancsak eltér a korszak Du-

na menti településeitől (Albertfalva, Szigetszentmiklós) a cölöpszerkezetes házak hiánya, illetve a gödrök kisebb csoportokba rendeződése.

A település szélén, a nagy homokhát ÉNy-i részén egy szórt hamvas és egy urnás rítusú kora bronzkori sír került elő. A két sír szinte teljesen elpusztult, csupán a kalcinált csontokat és az urna töredékeit tudtuk feltárni.

A nagy homokháton kívül, a területet átszelő természetes mélyedésekben is kerültek elő kora bronzkori gödrök, általában csekély mennyiségű leletanyaggal. Ezek valószínűleg víznyelő gödrök, kutak lehettek, bontásuk során folyamatosan feltört a talajvíz.

A *késő bronzkor* időszakánál szórványos telepjelenségeket, gödröket és egy cölöpszerkezetes ház részletét és magányos hamvasztásos sírját tárjuk fel.

A nagy homokhát legdélebbi részén, a 2000-ben feltárt késő bronzkori telephez legközelebb eső területen, egy félköríves záródású cölöpszerkezetes ház részletét tudtuk kibontani. A gödrökből csekély mennyiségű, a 2000-ben megismert késő halomsíros-kora urnamezős kerámiaanyag került elő.

Szintén a késő bronzkor időszakára datálható a nagy homokhát északi részén előkerült szórt hamvas sír. A kisméretű, sekély sírgödörben a csekély mennyiségű kalcinált csont között két bronz lándzsahegyet, illetve egy karperecet találtunk.

Feltételezhetően a késő bronzkor időszakára datálhatjuk a nagy homokhátat ÉNy–DK-i irányba kettévágó mély, V-alakú árkot, mely párhuzamosan fut a 2000-ben előkerült hasonló méretű kettős árokkal. Bár az árok-ból kora és késő bronzkori kerámia került elő, ennek ellenére későbbi datálása sem zárható ki, mivel egyértelműen nem bronzkori cölöplyuksorok szegélyezik párhuzamosan.

A 2004-ben folytatott feltárást alapján meghatározhatóvá vált a 2000-ben feltárt késő bronzkori település északi határa.

Az őskori telep DNy-i felén egy D–É-i tájolású *sarmata* női sír került elő. Az elhunytat háton fekvő, nyújtott testhelyzetben temették el, a váz bal oldalát állatjárás bolygatta. Az előkelő származású asszony ruhájának nyakkivágását vagy fátylát vékony aranylemezből préselt, kerek, a ruhaujját pedig háromszög alakú flittek díszítették. A nyak környékén karneol, borostyán- és kalcedonygyöngyökből álló nyakláncot találtunk, melyen középen aranylemezes, granulációkkal díszített lunula függött. Ennek, vagy egy másik, hosszabb nyakláncnak lehetett a része a mellkason talált fajansz oroszán alakú gyöngy. A koponya alatt, a nyaklánc összefogására szolgáló, zárt bronzkarika mellett egy granulációkkal díszített aranyfülbevalót bontottunk ki. A csukló környékén több rétegben millefiori és borostyángyöngyöket találtunk. Lábfejéhez egy egyfülű, korongolt, kettős kónikus, vörösre festett korsót helyeztek. A sírban található aranyleletek, a gyöngyök, a fajansz oroszán pontusi eredetűek. A sírt a római import hiánya és az ékszergarnitúra összetétele alapján a Kr. u. 1. századra datálhatjuk.